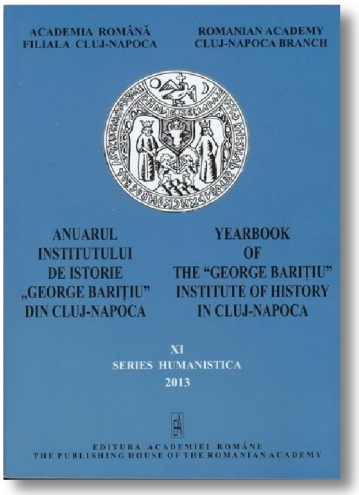

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Influența genului și a statutului profesional asupra relațiilor dintre agresivitate și comportamentul civilizat

Monica Albu, Carmen Văsar, Carina Herbei

How to cite this article:
Albu, Monica; Văsar, Carmen; Herbei, Carina (2013) *Influența genului și a statutului profesional asupra relațiilor dintre agresivitate și comportamentul civilizat*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 11, pp. 351–361. DOI: 10.5281/zenodo.22966327

© 2013: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

INFLUENȚA GENULUI ŞI A STATUTULUI PROFESIONAL ASUPRA RELAȚIILOR DINTRE AGRESIVITATE ŞI COMPORTAMENTUL CIVILIZAT

Monica Albu[*], Carmen Văsar[**], Carina Herbei[***]

[*] Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca[1]
şi S.C. Cognitrom S.R.L. Cluj-Napoca;
[**] DGASPC Arad şi Cabinet Individual de
Psihologie Văsar Carmen Camelia;
[***] Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca[2]

Abstract. *Our study intended to test the following hypothesis: the relationships between civilised behaviour and the dimensions of aggression vary according to the individuals' gender and professional status and the environment.*

We used four samples. The first two samples consisted of individuals who attended some type of educational program (elementary school, high school, or college) and were not employed (18 boys and 22 girls), while the other two samples consisted of individuals who were employed and did not attend any type of educational program (35 men and 62 women).

All participants answered the CC and A questionnaires. The CC questionnaire contains eight items and determines, through self-assessment, the degree to which the respondent follows the rules of civilised behaviour in various environments: at school, at work, within the family, within the circle of friends, on the street, on public transport, while going out and while shopping. The A questionnaire contains six scales, which assess dimensions of aggression: Hostility, Physical self-aggression, Physical aggression towards others, Verbal self-aggression, Verbal aggression towards others, and Anger.

We found that the size and the sign of the Spearman's rank correlation coefficients computed between the scales of the A questionnaire and the items of the CC questionnaire depend on the individuals' gender and professional status: there are cases in which the correlation coefficient between a scale of the A questionnaire and an item in the CC questionnaire is significant (at threshold $p=0.05$) for two or more categories of individuals, but the sign is different.

Consequently, the formulated hypothesis was confirmed.

Key words: *aggression, civilised behaviour.*

[1] Departamentul de Cercetări Socio-Umane.
[2] Departamentul de Cercetări Socio-Umane.

An. Inst. de Ist. „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. XI, 2013, p. 351–361

1. INTRODUCERE

A te comporta civilizat înseamnă a fi amabil, cuviincios, a respecta anumite reguli de politețe, specifice timpului şi locului, acceptate şi promovate de societate. Aceste reguli sunt învățate încă din primii ani de viață, în familie, grădiniță şi şcoală, iar mai târziu din cărți, articole din reviste sau de pe internet, emisiuni de radio şi de TV.

O persoană se comportă civilizat atunci când cunoaşte regulile de politețe şi acceptă să se conformeze lor, fie pentru că a conştientizat importanța manifestării respectului față de ceilalți, fie pentru că doreşte să creeze o impresie favorabilă. Atunci când nu ştiu cum să se comporte într-o anumită situație, dar vor să fie politicoase, persoanele îşi aleg modele pe care le imită sau îşi construiesc propriile reguli.

Întrebarea pe care ne-am pus-o şi care a stat la baza acestei cercetări a fost: „De ce unele persoane nu respectă regulile de comportare civilizată pe care le cunosc (sau cred că le cunosc)?" Am presupus că, printre cauzele comportamentului necivilizat, se află teribilismul generat de dorința de a ieşi în evidență, de a fi altfel decât ceilalți, nonconformismul, incapacitatea de a controla comportamentul propriu − cel puțin în acele medii în care un comportament neadecvat este observat de mai puține persoane sau nu este sancționat grav −, precum şi unele trăsături de personalitate, printre care agresivitatea.

Cercetarea noastră a avut *scopul* de a identifica modul în care agresivitatea se reflectă în respectarea regulilor de politețe.

Am formulat *ipoteza*: relațiile dintre comportamentul civilizat şi dimensiunile agresivității sunt diferite, în funcție de genul persoanelor, de statutul lor profesional (persoane care urmează o formă de învățământ, respectiv persoane încadrate în muncă) şi de mediu (şcoală, serviciu, familie, cerc de prieteni etc.).

2. PARTICIPANȚI, INSTRUMENTE, METODĂ

Participanți

Am utilizat patru eşantioane de participanți, formate în funcție de gen şi de statutul profesional. Primele două eşantioane au fost compuse din persoane care sunt cuprinse într-o formă de învățământ şi nu sunt încadrate în muncă (elevi şi studenți), iar celelalte două din persoane care lucrează şi nu urmează vreo formă de învățământ. Structura acestor eşantioane este prezentată în *tabelul 1*. Majoritatea persoanelor incluse în eşantioanele formate din elevi şi studenți sunt mai tinere decât cele care fac parte din eşantioanele de persoane care sunt încadrate în muncă (92,5% dintre elevi şi studenți au cel mult 23 de ani şi 93,8% dintre cei care lucrează au cel puțin 24 de ani).

Tabelul 1

Prezentarea eşantioanelor de participanți

Eşantion	Frecvența			Vârsta (în ani)			
	Total	Bărbați	Femei	minimum	maximum	*m*	*σ*
Elevi şi studenți	40	18	22	14	32	20,0	3,1
Persoane care lucrează	97	35	62	21	57	37,6	10,0
Total	137	53	84	14	57	32,5	11,8

Instrumente

Am utilizat chestionarul *CC*, construit special pentru această cercetare, şi chestionarul *A*, de evaluare a agresivității, construit de Albu, Herbei şi Văsar[3].

Chestionarul CC este un instrument de auto-evaluare a respectării normelor de comportare civilizată. Este compus din opt itemi. Fiecare item indică un mediu în care persoanele interacționează:

itemul 1: la şcoală;
itemul 2: la serviciu;
itemul 3: în familie;
itemul 4: în cercul de prieteni;
itemul 5: pe stradă;
itemul 6: în mijloacele de transport în comun;
itemul 7: în localuri (cofetării, restaurante etc.);
itemul 8: la cumpărături.

Persoana care răspunde la chestionar apreciază, pentru fiecare item, gradul în care, în mediul respectiv, respectă regulile de comportare civilizată („foarte puțin”, „puțin”, „nici prea mult, nici prea puțin”, „mult”, „foarte mult”). Cotele itemilor sunt cifre cuprinse între 1 (pentru răspunsul „foarte puțin”) şi 5 (pentru răspunsul „foarte mult”). Scorul chestionarului este media aritmetică a cotelor itemilor la care s-a răspuns.

Elevii şi studenții nu au răspuns la al doilea item, iar persoanele care lucrează nu au răspuns la primul item.

Chestionarul A se compune din 30 de itemi, grupați în 6 scale, care evaluează dimensiuni ale agresivității: *Ostilitate*, *Agresivitate fizică îndreptată spre sine*, *Agresivitate fizică îndreptată spre alții*, *Agresivitate verbală îndreptată spre sine*, *Agresivitate verbală îndreptată spre alții* şi *Furie*.

Unii itemi descriu un comportament (de exemplu, „Am atacat pe cineva folosind o armă”) şi îi cer respondentului să indice dacă a procedat sau nu aşa în ultimele 12 luni.

Alți itemi prezintă un mod de a gândi, a simți sau a acționa (de exemplu, „Dacă nu-mi convine cum mă tratează ceilalți, izbucnesc imediat”). La aceşti itemi,

[3] M. Albu, C. Herbei, C. Văsar, *Variații ale componentelor agresivității în funcție de vârstă*, Comunicare prezentată la Conferința Națională „Testarea psihologică: actualități şi perspective”, Cluj-Napoca, 12–13 octombrie 2012.

respondentul trebuie să aprecieze dacă afirmaţia respectivă este sau nu valabilă pentru el, având în vedere ultimele 12 luni. Dacă ea i s-a potrivit adesea sau aproape întotdeauna, răspunde „da”, iar dacă i s-a potrivit rareori sau nu i s-a potrivit aproape niciodată, răspunde „nu”.

Itemii sunt cotaţi cu 0 şi 1. Scorul fiecărei scale se obţine prin însumarea cotelor itemilor componenţi. Scorurile mari indică o agresivitate accentuată, iar cele mici, o agresivitate redusă.

Metodă

Cercetarea s-a desfăşurat în perioada iunie–septembrie 2012, în Banat şi Transilvania, atât în mediul urban, cât şi în mediul rural.

Toţi participanţii şi-au dat acordul de a fi incluşi în cercetare. Pentru asigurarea confidenţialităţii, pe chestionare nu s-a notat numele respondenţilor.

Participanţilor li s-a administrat mai întâi chestionarul de evaluare a agresivităţii (*A*). Imediat după aceea, aceştia au răspuns la chestionarul de auto-evaluare a comportamentului civilizat (*CC*).

3. REZULTATE

Compararea răspunsurilor la chestionarul CC între bărbaţi şi femei

Am comparat mediile cotelor itemilor între bărbaţi şi femei, atât pentru elevi şi studenţi, cât şi pentru persoanele încadrate în muncă, utilizând testul *t* pentru eşantioane independente (*tabelul 2*). Apoi, prin testul Friedman, am comparat între ele distribuţiile de frecvenţe ale răspunsurilor la itemii din chestionarul *CC* (*tabelul 3*).

Tabelul 2

Compararea mediilor cotelor itemilor chestionarului *CC* între bărbaţi şi femei

Statut profesional	Item	Bărbaţi		Femei		Rezultatele testului *t*		
		m	***σ***	***m***	***σ***	***t***	***g.l.***	***p***
Elevi şi studenţi	1	3,33	1,50	4,09	0,68	1,987	22,78	0,059
	3	3,44	1,42	3,91	0,75	1,250	24,58	0,223
	4	3,11	1,37	3,82	0,91	1,881	28,46	0,070
	5	3,44	1,29	4,05	0,72	1,857	25,44	0,091
	6	3,72	1,23	3,95	0,95	0,675	38	0,504
	7	3,67	1,50	4,05	0,79	0,971	24,53	0,341
	8	4,00	1,08	4,00	0,76	0,000	38	1,000
Persoane care lucrează	2	3,86	0,91	4,21	0,68	2,161	95	**0,033**
	3	4,03	0,66	4,06	0,77	0,233	95	0,817
	4	3,66	0,68	4,08	0,66	2,995	95	**0,003**
	5	3,71	0,99	4,10	0,80	2,070	95	**0,041**
	6	3,80	0,90	4,15	0,70	1,959	57,26	0,055
	7	4,11	0,68	4,27	0,79	1,004	95	0,318
	8	3,89	0,76	4,13	0,74	1,548	95	0,125

Observaţie. S-au notat cu cifre îngroşate pragurile de semnificaţie mai mici decât 0,05.

Cele mai mici medii ale cotelor itemilor le-au obținut bărbații din categoria „Elevi şi studenți”, iar cele mai mari medii – femeile din categoria „Persoane care lucrează” (figura 1). În ambele categorii, femeile au medii mai mari decât bărbații.

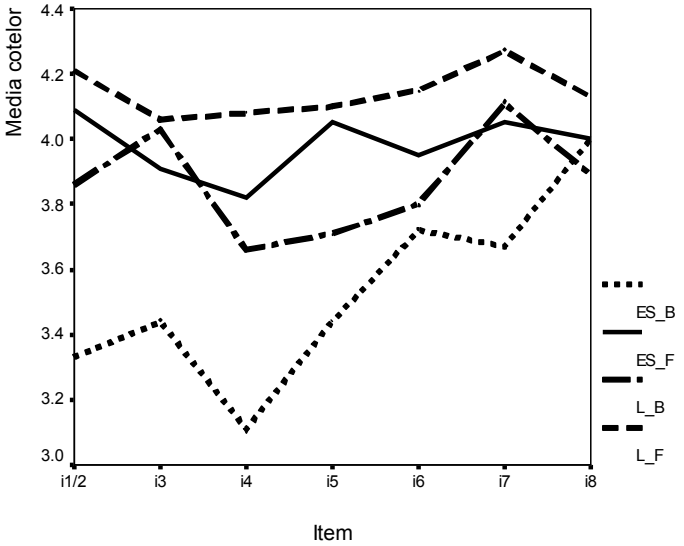

Fig. 1. Mediile cotelor itemilor chestionarului CC[4].

În categoria formată din elevi şi studenți nu există deosebiri semnificative (la pragul $p = 0{,}05$) între bărbați şi femei în ceea ce priveşte gradul de respectare a regulilor de politețe, pentru niciunul dintre mediile descrise de itemii chestionarului *CC* (*tabelul 2*).

Femeile care lucrează sunt mai politicoase decât bărbații care lucrează, în toate mediile descrise de itemii chestionarului *CC*, dar diferențele de gen sunt semnificative numai pentru următoarele medii: la serviciu (itemul 2), în cercul de prieteni (itemul 4) şi pe stradă (itemul 5).

Răspunsurile la itemii din chestionarul *CC* diferă semnificativ între ele, la pragul $p = 0{,}05$, numai pentru bărbații care lucrează (*tabelul 3*). Aceştia se comportă politicos mai ales în localuri ($m = 4{,}11$) şi în familie ($m = 4{,}03$), fiind mai puțin civilizați în cercul de prieteni ($m = 3{,}66$) şi pe stradă ($m = 3{,}71$). S-a efectuat o analiză *post-hoc*, cu ajutorul testului Wilcoxon cu corecția lui Bonferroni, cu un prag de semnificație $p < 0{,}0024$. Singurii itemi între care distribuțiile de frecvențe ale răspunsurilor diferă la pragul fixat sunt „în cercul de prieteni” (itemul 4) şi „în localuri” (itemul 7) ($z = 3{,}398$; $p = 0{,}001$).

[4] Legendă: ES_B = Elevi şi studenți; ES_F = Eleve şi studente; L_B = Bărbați care lucrează; L_F = Femei care lucrează. Pe axa absciselor, cifra care urmează literei *i* reprezintă numărul itemului din chestionarul *CC*. *i1/2* reprezintă itemul 1 pentru eşantioanele formate din persoane care urmează o formă de învățământ şi itemul 2 pentru eşantioanele formate din persoane care lucrează.

Tabelul 3

Compararea distribuțiilor de frecvențe ale răspunsurilor
la itemii chestionarului *CC*, prin testul Friedman

Statut profesional	Gen	*N*	$\chi^2(6)$	*p*
Elevi şi studenți	Bărbați	18	11,478	0,075
	Femei	22	4,476	0,613
Persoane care lucrează	Bărbați	35	15,333	**0,018**
	Femei	62	7,957	0,241
Observație. S-a notat cu cifre îngroşate pragul de semnificație mai mic decât 0,05.				

Relații între comportamentele în diverse medii

Am prelucrat prin analiză de clusteri răspunsurile la itemii chestionarului *CC*, în fiecare dintre cele patru eşantioane de participanți. Coeficientul de similaritate a doi itemi a fost egal cu coeficientul de corelație a rangurilor (Spearman) între cotele celor doi itemi. Coeficientul de similaritate a doi clusteri a fost cel mai mic dintre toți coeficienții de corelație a rangurilor (Spearman) calculați între un item dintr-un cluster şi un item din celălalt cluster. În felul acesta, în fiecare cluster au fost reuniți itemii având proprietatea că valorile relațiilor dintre comportamentele în mediile descrise de ei sunt crescătoare (altfel spus, cu cât gradul de politețe în mediul descris de un item este mai mare, cu atât este mai mare gradul de politețe în mediile descrise de ceilalți itemi ai aceluiaşi cluster).

Am oprit algoritmul analizei de clusteri atunci când coeficientul de similaritate a doi clusteri a fost un coeficient de corelație nesemnificativ la pragul $p = 0{,}05$, pentru a nu include în acelaşi cluster itemi care nu corelează semnificativ între ei, adică itemi care descriu medii cu proprietatea că persoanele care sunt mai politicoase decât celelalte într-un mediu nu sunt mai politicoase decât celelalte şi într-un alt mediu.

Tabelul 4 prezintă clusterii formați.

Tabelul 4

Gruparea itemilor din chestionarul *CC* prin analiză de clusteri

Eşantion	Cluster	Itemii care compun clusterul
Elevi şi studenți	C1	1, 4, 5, 6 şi 7
	C2	3
	C3	8
Eleve şi studente	C1	1
	C2	3 şi 4
	C3	5, 6, 7 şi 8
Bărbați care lucrează	C1	2
	C2	3 şi 4
	C3	5, 6, 7 şi 8
Femei care lucrează	C1	2
	C2	3 şi 4
	C3	5, 6, 7 şi 8

În trei dintre cele patru eşantioane (excepția o constituie eşantionul format din elevi şi studenți) itemii se grupează în acelaşi mod. Itemul 1 (în cazul elevelor şi al studentelor), respectiv itemul 2 (în cazul persoanelor care lucrează) este izolat, ceea ce înseamnă că participanții se comportă la şcoală, respectiv la locul de muncă, în alt mod decât în celelalte medii. Gruparea itemilor 3 şi 4, care se referă la medii în care comportamentul este mai puțin autocontrolat (familie şi cerc de prieteni), indică faptul că persoanele care sunt mai politicoase în cercul de prieteni sunt mai politicoase şi în familie. Gruparea itemilor 5, 6, 7 şi 8, care descriu medii în care comportamentul persoanelor este observat de necunoscuți (pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în localuri şi la cumpărături), arată că, deşi gradul de respectare a regulilor de comportare civilizată nu este acelaşi în cele patru medii, persoanele care sunt mai politicoase în unul dintre medii sunt mai politicoase şi în celelalte trei.

În cazul elevilor şi al studenților, itemul 1 este inclus în aceeaşi grupare cu itemii 4, 5, 6 şi 7, iar itemii 3 şi 8 rămân izolați. Aceasta înseamnă că elevii şi studenții se comportă în familie (itemul 3) şi la cumpărături (itemul 8) altfel decât în celalalte medii. Nu se poate trage nicio concluzie cu privire la cât de politicoşi sunt la şcoală pe baza comportamentului lor în familie sau la cumpărături.

Genul şi statutul profesional au influență asupra relațiilor dintre itemul referitor la şcoală sau la locul de muncă (itemul 1, respectiv itemul 2) şi ceilalți itemi ai chestionarului *CC* (*tabelul 5*). Pentru persoanele care lucrează, gradul de politețe la serviciu nu este într-o relație crescătoare cu gradul de politețe în celelalte şase medii (adică, din faptul că o persoană *A* este mai politicoasă decât o persoană *B* într-un mediu diferit de locul de muncă nu se poate afirma că există şanse mari ca persoana *A* să fie mai politicoasă decât persoana *B* şi la serviciu). În cazul persoanelor care sunt cuprinse într-o formă de învățământ şi nu lucrează, pentru ambele sexe, există corelații directe semnificative (cel puțin la pragul $p = 0,05$) între comportamentul la şcoală şi cel manifestat pe stradă şi în localuri. În plus, cotele itemului 1 („la şcoală”) corelează direct, semnificativ la pragul $p = 0,05$, cu itemii 4 („în cercul de prieteni”) şi 6 („în mijloacele de transport în comun”), pentru bărbați, şi cu itemii 3 („în familie”) şi 8 („la cumpărături”), pentru femei.

Tabelul 5

Coeficienții de corelație a rangurilor (Spearman) între itemul 1 („la şcoală”) sau itemul 2 („la serviciu”) şi ceilalți itemi din chestionarul *CC*

Item	Eşantion			
	Elevi şi studenți	**Eleve şi studente**	**Bărbați care lucrează**	**Femei care lucrează**
în familie	0,229	0,474 *	-0,053	-0,190
în cercul de prieteni	0,477 *	0,219	0,129	0,031
pe stradă	0,509 *	0,576 **	-0,159	0,196
în mijloacele de transport în comun	0,476 *	0,395	-0,133	0,157
în localuri (cofetării, restaurante etc.)	0,515 *	0,495 *	-0,094	0,232
la cumpărături	0,347	0,463 *	-0,008	0,018
Legendă. * = $p<0,05$; ** = $p<0,01$.				

Relații între comportamentul civilizat şi agresivitate

Am calculat coeficienții de corelație a rangurilor (Spearman) între cotele itemilor chestionarului *CC* şi scorurile scalelor din chestionarul *A* (*tabelul 6*).

Tabelul 6

Coeficienții de corelație a rangurilor (Spearman)
între itemii chestionarului *CC* şi scalele chestionarului *A*

Scala	**Item din chestionarul *CC***						
	1 sau 2	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Elevi şi studenți							
O	-0,115	-0,411	-0,550 *	-0,494 *	-0,297	-0,205	-0,276
AFS	0,317	-0,262	0,183	0,058	0,215	0,125	-0,048
AFA	-0,506 *	-0,110	-0,631 **	-0,663 **	-0,343	-0,520 *	-0,450
AVS	-0,276	-0,244	0,033	-0,104	-0,145	-0,260	0,209
AVA	-0,263	-0,609 **	-0,660 **	-0,610 **	-0,344	-0,307	-0,345
F	-0,009	-0,402	-0,153	-0,247	-0,187	-0,068	0,139
Eleve şi studente							
O	-0,047	-0,391	-0,281	-0,109	-0,088	-0,196	0,170
AFS	0,067	-0,466 *	-0,308	0,100	0,305	-0,038	0,189
AFA	0,481 *	0,508 *	0,504 *	0,481 *	0,223	0,223	0,236
AVS	-0,424	-0,368	-0,029	-0,103	0,051	-0,024	0,031
AVA	-0,424	-0,472 *	-0,328	-0,308	-0,191	-0,399	-0,294
F	-0,381	-0,528 *	-0,246	-0,186	-0,067	-0,392	-0,094
Bărbați care lucrează							
O	0,243	-0,082	0,008	-0,158	-0,118	0,041	-0,006
AFS	-0,129	0,403 *	0,133	-0,160	-0,107	0,079	-0,019
AFA	-0,346 *	0,229	-0,063	-0,195	-0,170	-0,229	-0,114
AVS	0,234	-0,103	0,207	-0,029	-0,109	0,037	0,107
AVA	-0,174	-0,159	0,023	-0,023	0,039	-0,069	-0,125
F	0,084	-0,086	0,043	-0,084	-0,112	0,014	-0,090
Femei care lucrează							
O	-0,047	-0,179	-0,114	-0,170	-0,166	-0,144	-0,203
AFS	0,080	-0,145	0,263 *	0,254 *	0,099	0,048	0,094
AFA	0,249	-0,418***	-0,050	0,263 *	0,262 *	0,263 *	0,003
AVS	-0,003	-0,321 *	-0,064	0,063	0,048	0,026	0,064
AVA	-0,025	-0,212	-0,164	-0,314 *	-0,275 *	-0,217	-0,274 *
F	0,071	-0,168	0,020	-0,015	-0,078	-0,155	0,004

Legendă: *O=Ostilitate*; *AFS=Agresivitate fizică îndreptată spre sine*; *AFA=Agresivitate fizică îndreptată spre alții*; *AVS=Agresivitate verbală îndreptată spre sine*; *AVA=Agresivitate verbală îndreptată spre alții*; *F=Furie*; * = p<0,05; ** = p<0,01; *** = p<0,001.

Fiecare dimensiune a agresivității corelează semnificativ (la pragul p=0,05) cu cel puțin un item din chestionarul *CC*, în cel puțin una dintre categoriile formate în funcție de gen şi statut profesional. Exceptând scala *Agresivitate fizică îndreptată spre alții*, pentru fiecare scală există cel puțin o categorie de persoane în care toate corelațiile cu itemii chestionarului *CC* sunt nesemnificative la pragul

p=0,05 (adică, legăturile dintre comportamentele în diverse medii şi respectiva dimensiune a agresivităţii nu sunt monotone). De exemplu, ostilitatea corelează invers, semnificativ la pragul *p*=0,05, cu itemii 4 (comportamentul în cercul de prieteni) şi 5 (comportamentul pe stradă), în cazul elevilor şi al studenţilor, şi nu corelează semnificativ, la pragul *p*=0,05, cu niciun item în celelalte trei categorii de persoane.

Există cazuri în care coeficientul de corelaţie între o scală a chestionarului *A* şi un item din chestionarul *CC* este semnificativ (la pragul *p*=0,05) în două sau mai multe categorii de persoane, dar nu are acelaşi semn. De exemplu, *Agresivitatea fizică îndreptată spre sine* corelează cu itemul 3 (comportamentul civilizat în familie) invers pentru eleve şi studente (cu cât acestea sunt mai agresive, cu atât sunt mai puţin politicoase în familie) şi direct pentru bărbaţii care lucrează (cu cât aceştia sunt mai agresivi, cu atât sunt mai politicoşi în familie).

Cele mai multe corelaţii semnificative la pragul *p*=0,05 cu itemii chestionarului *CC* le are scala *Agresivitate fizică îndreptată spre alţii*. Ea corelează semnificativ (la pragul *p*=0,05):

- invers cu itemii 1, 4, 5 şi 7, pentru elevi şi studenţi;
- direct cu itemii 1, 3, 4 şi 5, pentru eleve şi studente;
- invers cu itemul 2, pentru bărbaţii care lucrează;
- invers cu itemul 3 şi direct cu itemii 5, 6 şi 7, pentru femeile care lucrează.

Prin urmare, agresivitatea fizică îndreptată spre alţii afectează negativ comportamentul civilizat al bărbaţilor: elevii şi studenţii mai agresivi faţă de alţii sunt mai puţin politicoşi la şcoală, în cercul de prieteni, pe stradă şi în localuri, iar dintre bărbaţii care lucrează, cei mai agresivi faţă de alţii sunt mai puţin politicoşi la serviciu.

În cazul femeilor care lucrează, agresivitatea fizică îndreptată spre alţii dăunează doar comportamentului civilizat în familie; în schimb, cu cât agresivitatea este mai mare, comportamentul pe stradă, în mijloacele de transport în comun şi în localuri este mai politicos. Probabil, persoanele care au o agresivitate fizică îndreptată spre alţii mai mare, văzând efectele negative ale acesteia asupra comportamentului lor în familie, manifestă un grad de autocontrol mai mare şi se comportă mai politicos decât celelalte persoane în mediile în care ştiu că pot fi observate de multă lume.

Elevele şi studentele care au o agresivitate fizică îndreptată spre alţii mai mare sunt mai politicoase decât cele mai puţin agresive, atât la şcoală, cât şi în familie, în cercul de prieteni şi pe stradă.

Agresivitatea fizică îndreptată spre alţii este singura dimensiune a agresivităţii care corelează semnificativ cu comportamentul civilizat la şcoală sau la locul de muncă. Corelaţia este inversă în cazul elevilor şi al studenţilor şi în cel al bărbaţilor care lucrează şi este directă în cazul elevelor şi al studentelor.

Toate corelaţiile scalei *Agresivitate verbală îndreptată spre alţii* cu itemii chestionarului *CC* care sunt semnificative le pragul p=0,05 sunt inverse. Elevii şi studenţii care au o agresivitate verbală îndreptată spre alţii mai mare sunt mai puţin civilizaţi în familie, în cercul de prieteni şi pe stradă. Elevele şi studentele care sunt mai agresive verbal faţă de alţii sunt mai puţin politicoase în familie, iar dintre femeile care lucrează, cele care au o agresivitate verbală îndreptată spre alţii mai mare sunt mai puţin civilizate pe stradă, în mijloacele de transport în comun şi la cumpărături.

Cel mai puţin afectate de agresivitate sunt comportamentele manifestate:

- la cumpărături: itemul 8 corelează semnificativ (la pragul p=0,05) numai cu scala *Agresivitate verbală îndreptată spre alţii* şi numai în categoria femeilor care lucrează, corelaţia este inversă;
- în localuri: itemul 7 corelează semnificativ (la pragul p=0,05) numai cu scala *Agresivitate fizică îndreptată spre alţii* şi numai în categoria elevilor şi studenţilor (unde corelaţia este inversă) şi în categoria femeilor care lucrează (unde corelaţia este directă);
- în mijloacele de transport în comun: itemul 6 are corelaţii semnificative (la pragul p=0,05) numai în categoria femeilor care lucrează şi numai cu scalele *Agresivitate fizică îndreptată spre alţii* (corelaţia fiind directă) şi *Agresivitate verbală îndreptată spre alţii* (corelaţia fiind inversă).

4. CONCLUZII

- Gradul de respectare a regulilor de comportare civilizată nu diferă semnificativ (la pragul p=0,05) între categoriile „elevi şi studenţi” şi „eleve şi studente”, în niciunul dintre mediile descrise de itemii chestionarului *CC*.
- Deosebiri semnificative (la pragul p=0,05) între categoriile „bărbaţi care lucrează” şi „femei care lucrează”, în ceea ce priveşte gradul de respectare a regulilor de politeţe, apar doar în trei medii: la serviciu, în cercul de prieteni şi pe stradă. Aşa cum era de aşteptat, femeile sunt mai politicoase decât bărbaţii.
- În categoriile „elevi şi studenţi” şi „eleve şi studente” itemul 1 corelează direct, semnificativ (la un prag p<0,05) cu itemii 5 şi 7. Aceasta înseamnă că modul de comportare – mai mult sau mai puţin civilizat – la şcoală (itemul 1) poate fi dedus din comportamentul manifestat pe stradă (itemul 5) şi în localuri (itemul 7): cu cât persoanele sunt mai politicoase pe stradă sau în localuri, cu atât sunt mai politicoase la şcoală.
- În categoriile „bărbaţi care lucrează” şi „femei care lucrează”, itemul 2 nu corelează semnificativ (la pragul p=0,05) cu ceilalţi itemi din chestionarul *CC*. Adică, persoanele care sunt mai politicoase la serviciu

nu sunt mai politicoase şi în celelalte medii descrise de itemii chestionarului *CC* (în familie, în cercul de prieteni, pe stradă etc.).

- Agresivitatea fizică îndreptată spre alții este singura dimensiune a agresivității care corelează semnificativ cu comportamentul civilizat la şcoală sau la locul de muncă. Corelația este inversă în cazul elevilor şi al studenților şi în cel al bărbaților care lucrează (adică, bărbații care au o agresivitate fizică îndreptată spre alții mai mare sunt mai puțin politicoşi la şcoală sau la locul de muncă decât cei care sunt mai puțin agresivi) şi este directă în cazul elevelor şi al studentelor (adică, elevele şi studentele care au o agresivitate fizică îndreptată spre alții mai mare sunt mai politicoase decât cele care sunt mai puțin agresive).
- Mărimea şi semnul coeficienților de corelație a rangurilor (Spearman) calculați între scalele chestionarului *A* şi itemii chestionarului *CC* sunt dependente de genul şi statutul profesional al persoanelor:
  - Exceptând scala *Agresivitate fizică îndreptată spre alții*, pentru fiecare scală există cel puțin o categorie de persoane în care toate corelațiile cu itemii chestionarului *CC* sunt nesemnificative la pragul p=0,05.
  - Fiecare dimensiune a agresivității corelează semnificativ (la pragul p=0,05) cu cel puțin un item din chestionarul *CC*, în cel puțin una dintre categoriile formate în funcție de gen şi statut profesional.
  - Există cazuri în care coeficientul de corelație între o scală a chestionarului *A* şi un item din chestionarul *CC* este semnificativ (la pragul p=0,05) în două sau mai multe categorii de persoane, dar nu are acelaşi semn.

Prin urmare, ipoteza cercetării a fost confirmată: relațiile dintre comportamentul civilizat şi dimensiunile agresivității sunt diferite, în funcție de genul persoanelor, de statutul lor profesional (persoane care urmează o formă de învățământ, respectiv persoane încadrate în muncă) şi de mediu.

5. LIMITE ALE CERCETĂRII ŞI DIRECȚII DE CONTINUARE A CERCETĂRII

Există posibilitatea ca unii participanți să fi răspuns în sensul dezirabilității sociale, încercând să dea impresia unor persoane cu agresivitate redusă, care respectă regulile de comportare civilizată. Apreciem că numărul acestora nu este mare, având în vedere că doar opt participanți au acordat cota maximă (5) tuturor itemilor chestionarului *CC* şi s-ar putea ca unii dintre ei să fie, cu adevărat, foarte politicoşi.

Cercetarea ar trebui reluată, înlocuind chestionarul de auto-evaluare a comportamentului civilizat (chestionarul *CC*) cu un instrument de evaluare a comportamentului civilizat de către alte persoane.